

komercialnih bankah, inflaciji in davčni politiki. Podobno kot latinskoameriške države so tudi azijske države najemale razvojna in premostitvena posojila, ko so imele plačilne probleme ob naftnih šokih. Vendar so bile pri tem mnogo preudarnjše. Države, ki so bile visoko zadolžene, kot na primer Bangladeš, Indija, Pakistan, so najemale posojila predvsem pri tujih vladah in mednarodnih institucijah ob fiksni obrestni meri in drugih pogojih, ne pa pri komercialnih bankah pod spreminjajočimi se pogoji (floating rates). Uspelo jim je zadržati majhen javni (vladni) sektor, sorazmerno majhno število državnih uslužbencev (z izjemo Indije), z relativno nizkimi plačami. Kot neposreden odgovor na naftna šoka so ukinali vse subvencije domačim porabnikom nafte. Te države praviloma vodijo konzervativno davčno politiko ter so zelo previdne z inflacijo. To je veljalo v prvi vrsti za Indijo, pozneje pa so takšne strategije sprejele tudi Kitajska, Indonezija, Južna Koreja, Tajvan, ki so vse imele izkušnje s hiperinflacijo v prejšnjih desetletjih.

3. Azijske države so posebno pozornost posvečale pospeševanju izvoza in izvozne usmerjenosti, diverzifikaciji izvoznega programa in ohranjanju kompetitivnosti domače valute. Zato jim je na svetovnem trgu uspelo povečati delež lastnega izvoza. Tudi trgovinska povezanost med samimi azijskimi državami je bila večja kot med državami Latinske Amerike.

Če primerjamo latinskoameriške razvojne izkušnje na eni strani ter izkušnje azijskih in OECD-držav na drugi strani, lahko ugotovimo dve bistveni razliki:

1. Za latinskoameriške države so značilne velike in stalne razlike v dohodku različnih skupin prebivalstva (npr. vrednost Ginijevega koeficienta v 60-tih in 70-tih letih za latinskoameriške države je bila 0,527, za azijske 0,395, za OECD 0,379, za ZDA pa 0,404).

Neenakost v Latinski Ameriki je bila dediščina starega kolonialnega sistema izkoriščanja (suženjstva v Braziliji in peronstva drugje). Lastništvo zemlje ni bilo nikoli tako široko distribuirano kot v Aziji, Evropi in ZDA. Edina zemljiška reforma je bila izvedena v Mehiki, kjer pa so zemljo dali mehiškim zadrugam (egidos). Izobrazbene možnosti kot poglavitni dejavnik vertikalne mobilnosti sodobnih družb so bile močno zožene in omejevane, velike so bile tudi variacije regionalnih neenakosti (npr. v Braziliji je bil razpon v dohodku per capita med zveznim okrožjem in Piani 1980. leta 9:1, v Mehiki 6,3:1, v ZDA in Franciji največ 2:1, v Nemčiji 2,6:1 itd.).

2. Visoka inflacija v državah Latinske Amerike je imela korenine zlasti v čezmernem vladnem trošenju, ki je močno presehalo realne vire financiranja.

MOJCA NOVAK

Na čem svet stoji?

Tako pojem »razvoj« kot različni koncepti, katerih predmet »obdelave« je, so zadnja desetletja na precej slabem glasu. Evforija, ki je spremljala gradnjo med drugo svetovno vojno razrušenih držav in družbenih sistemov ter na novo nastalih držav, osvobojenih kolonialne prevlade, je porodila tudi različne programe, kako dohitevati zahodni, razviti svet. Kolonije so postale »države v razvoju«, socialistič-

ni Vzhod pa se je branil konceptov konvergiranja s trditvami, da je to način, kako si hoče kapitalizem prisvojiti socializem. Iluzije, očitno tako konceptualne kot politične in ideološke, da je različnim državam na voljo več poti v prihodnost – kapitalizem, socializem in še kakšne vmesne variante, kot npr. jugoslovansko samoupravljanje, so se razblinile s padcem berlinskega zidu. Toda ta padec je potegnil za sabo tudi nekatere delitve sveta: na Vzhod in Zahod, na socializem in na kapitalizem. Ostali so samo razviti in vsi tisti, ki temu bolj ali manj uspešno, bolj ali manj obotavljivo sledijo. Svet je postal vsaj navidezno enoten. Ali kot bi dejali nekateri angažirani zgodovinarji: prave alternative zahodnemu tipu razvoja (zaenkrat) ni. Nekdanje socialistične države se bodo morale prilagoditi (na svoj način!) zahodnim načelom razvoja in delovanja do določene mere (vsaj!), če bodo hotele z njimi sodelovati. Zahodni tip modernizacije prevladuje, zaenkrat brez tekmeca, pa naj nam je to všeč ali pa ne.

Ker pa so bili (in so še) koncepti razvoja (vsaj!) dihotomno oblikovani, je z razrušenjem berlinskega zidu – čeprav so se jugoslovanske notranje meje trgale in razkrajale vsaj nekaj let prej – nastal tudi vakuum v konceptualnem prostoru. Zdi se, da ni več konceptualne poti naprej; kot da ni več luči na koncu predora, navidezno čvrste opore čez majavo brv nad razpenjanimi vodami v soteski. Neka zelena ali nehotena prihodnost se je končala. Koncept ali paradigma socialističnega razvoja se je zrušila sama vase. Toda v ogledalu se ni razbila samo iluzija, da so želje in deklaracije dovolj trdno jamstvo tudi za njihovo uresničitev. Prav tako je spodletelo iluziji, da razvoja ne moremo niti pojmovati niti načrtovati ali le neodgovorno sanjariti o njem javno kot samoumevnem sosledju ali samoumevnem prenosu določenih pobud ali zgledov. In menim, da se zadrega manka konceptov ihtavo zaletava v nesocialistične koncepte podobno kot pred desetletji v socialistične. Kajti nočemo več znane, toda neželene preteklosti in polagamo brez razmisleka vse sanje in želje v neznano, toda želeno prihodnost. Zato se zdi, da potrebujemo novo oporo za brv, po kateri bomo šli, novo paradigmo, na podlagi katere bomo napovedovali prihodnost, da se nam ne bo treba ukvarjati s sedanostjo in še manj s preteklostjo, da bi se iz nje česa naučili. Skratka, »a new paradigm is wanted«, zlepa ali zgrda; še najboljše pa bi bilo, če bi jo dobili zastonj. In v tej ihtavi dirki za vero v prihodnost bomo spet pozabili, kaj je bilo zgrajeno v preteklosti, na čemer svet stoji. In modri zgodovinarji se bodo hahljali v brado, ko bodo opazovali in ko že zdaj opazujejo konceptualne zmede družboslovcev, ki bi radi napovedovali dogajanja na Vzhodu, pa si s svojimi lepljenkami ne morejo nič pomagati. Eden od odgovorov, ki bi jim ga lahko ponudili v razmislek, bi lahko bil naslednji: kolegice in kolegi, ne glejte tako daleč naprej, pogled je zamegljen; ozrite se raje nazaj – s starimi analitskimi koncepti si lahko marsikaj pojasnite. Samo malo garanja in kopanja po zgodovinpisni evidenci, pa boste našli nove odgovore na stara vprašanja. In ne izogibajte se regresijam in diskontinuitetam; čeprav jih živite, so le navidezne. Čeprav nove družbene ureditve, novi sistemi začenjajo zgodovino in štetje svojega časa vedno znova in na novo, ostajajo preteklost in spomini nanjo v ljudeh; včasih samo v legendah in besednem izročilu; toda ostajajo. Zato namesto da samo vztrajno strmimo v črnino predora prihodnosti in iščemo luč njegovega konca, se lahko zazremo tudi v znano in jasno preteklost in poskušamo ugotoviti, zakaj so se pretekli, zavrženi, toda še pred kratkim časom tako opevani koncepti zrušili vase. Saj vendar niso bili le kos papirju, neprimeren za reciklažo! V ta namen bi si bilo dobro še enkrat prebrati kitajsko modrost, s katero je profesor Kirn sklenil svoj prispevek: »Kdor hoče imeti dobro brez zlega, red brez nereda, ta ne pozna načel nebes in zemlje, ne ve, kako so povezane stvari.«